

Kalbiye Tansel - Oğuz Tansel

MASAL DÜNYASI

O masaldaki güvercinler mi
Böyle hür dolaşan bu göklerde,
Yıkanırlar maviliklerde;
Bir kral kızı kimi,
Kimi şehzade sevgilisi,
Hatıralar gibi uçtular kanat kanat...

Bir halk türküsünde kaybederim kendimi
Bir masal dünyasında yaşar,
Bir halk türküsünde bulurum seni.

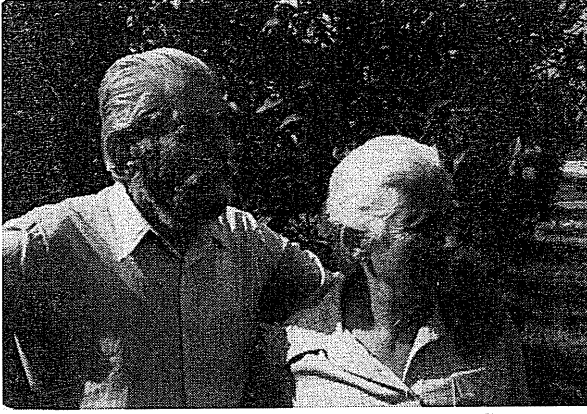
Mutluluk Peşinde s.46

TUTSAĞIN TÜRKÜSÜ

Ne korkunçtur hatırlamak uçuşunu,
Gönlünce uçan bir kuşun.
Anlamı bu mu insan oluşun?

Ayak izi, dil yankısı kirletmemiş bir dağ başına,
Bir tanrı gibi göçmek murat taşına
İçimdeki dağları birbirine vurmak;
Kalpsiz bir tanrı gibi şöyle kenarda durmak;
Özlenip aranmamak, aranıp bulunmamak.

Mutluluk Peşinde s.45

Oğuz Tansel Edebiyatı ve Yaşamı Üzerine Kızı Prof. Dr. Aysit Tansel ile Söyleşi

Ayşe Kaygusuz Şimşek

Şiirleriyle olduğu kadar masallarıyla da tanınan, hatta kendine "Masalcı Dede" lakabı yakıştırılan Oğuz Tansel'in kızı Prof. Dr. Aysit Tansel ile söyleşi. Oğuz Tansel nasıl bir babaydı. Masallarını yazarken nasıl bir ruh halinde olur, evin içinde nasıl davranırdı?

Kitaplar arasında büyüdük. Kocaman bir kitaplıkta istediğimiz kitabı karıştırmamıza izin vardı. Henüz okula gitmezken kitapların büyük harfli bölüm başlıklarını okuyabilir; kargacık burgacık yakıştırarak bitişine yazmamıza bile ses çıkarılmazdı. Babamızın dolma kalemle "yazıp çizmeyi" çok severdik. Okumayı öğrenmeden önce bize zaman zaman kitap alınırdı; özellikle, doğum günlerinde ve yılbaşılarında armağanlar hep kitap olurdu. Verilen kitapları sevmeyip okumamışsak kabahat bizde değil, kitaptaydı. Babamız böyle söylerdi. Masal anlattığını anımsamıyorum; fakat kitaptan, örneğin Grimm kardeşlerden bize masallar okurdu. Bu kitap hala kitaplığımızda vardır. Ayrıca hatırladığıma göre ben daha ilkokula gitmiyorken, "Açıl Susam Açıl" adlı bir kitabı "Çocuklarıma" diyerek imzalamıştı. Ciltli ve resimli, kuşe kâğıda basılmış bir kitaptı. Bu kitap da hala kitaplığımızda bulunmaktadır. Daha başka birçok kitaplarımız da vardı. Örneğin, abim Ülkün Tansel'e ithaf ettiği, Pearl S. Buck'tan "Mandalı Çocuklar" (Doğan Kardeş Yayınları) adlı kitap, "Yiğitlik Buna Derler" adlı kitap ve diğerleri...

Oğuz Tansel dost bir babaydı. Biz bu dostluğun değerini bilir; onu düş kırıklığına uğratmamaya çalışırdık. Çocuklarına sevgisi şu iki şiirine yansımıştır: "Uğurlama Çiğdem'le Aysit'a" (Dağı Öpmeler, Yapı Kredi Yayınları,

İstanbul, s.99) ve "Hastanede" (Mutluluk Peşinde, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, s.102).

Oğuz Tansel çalışırken biz çevresinde olmazdık. Sessizliği severdi.

Oğuz Tansel, insan sevgisine ve çağdaş dünya yurttaşlığı bilincine sahip, iyi ahlak anlayışı olan biriydi. Bu anlayışlarından dolayı Oğuz Tansel, yaşamında karşılaştığı zorluklar var mıydı? Yine bundan dolayı, bazıları tarafından anlaşılmadığı oluyor muydu? Bu anlayışlar aile içinde siz çocuklara nasıl yansıyor?

Oğuz Tansel toplumcu dünya görüşüne sahip bir insandı. Bunu hiçbir gün inkâr etmedi. O zamanların şartlarında, toplumcu bir görüşe sahip olmanın zorluklarını, bugün düşünememek ve anlamak hiç de kolay değildir. Bu nedenle, Konya'daki tutucu ortamla ve okullarda müfettişlerle cebelleşmek zorunda kaldı. Dünya görüşünden dolayı düşmanlar edindi. Çocuklarını kendisine düşman öğretmenlerin eline bırakmamak için – ilkokuldan sonra- (beni de ortaokuldan sonra) Konya dışında, yatılı okullarda okuttu. İşini çok iyi yapan bir öğretmendi. Bu nedenle, müfettiş soruşturmalarından alınının akıyla çıkmıştır. Konya'da sevmeyenler arasında kendisine selam vermemek için kaldırım değiştirenler olmuştur. Buna rağmen tutarlı bir insan olduğu için sevenleri de çoktu. Öğrencileri onu her zaman çok sevdiler. Ölümünden sonra kendilerine katkılarını anlatan çok önemli yazılar yazan öğrencileri oldu. Bunlardan üç tanesini "Üç Kanatlı Masal Kuşu: Oğuz Tansel" (Hazırlayan: Metin Turan, 2019, Ürün Yayınları, Ankara) adlı kitabın genişletilmiş ikinci baskısında bulabilirsiniz. Bir tanesi Nejat Gürsoy'un "Bir Büyük İnsan" başlıklı yazısıdır. Diğerleri ise Hasan Baş'ın "Hocam Oğuz Tansel" başlıklı yazısıdır. Bir diğer yazı da İlhan Tomanbay'ın "Oğuz Tansel-O Benim Öğretmenimdi" başlıklı yazısıdır...

Fakir Baykurt ile Oğuz Tansel'in adı Konya'da birlikte geçer...

Fakir Baykurt'un Oğuz Tansel şiirini beğenmesi, Oğuz Tansel ile tanışmak için yollara düşmesi beni çok heyecanlandırmıştı... Oğuz Tansel ile Fakir Baykurt ilişkisi, ikisinin ortak noktaları neydi? Bunları sizden duymak isterim.

Bu sorunuzun yanıtı "Üç Kanatlı Masal Kuşu: Oğuz Tansel" adlı kitapta Fakir Baykurt'un yazdığı "**Çile Eri Oğuz Tansel**" adlı yazıda var. Bu yazıya www.oguztansel.org/tr (Yazınsal Kişiliği: İnançları ve Düşünceleri) sitesinden de ulaşabilirsiniz.

Fakir Baykurt'un Konya'dan ayrılmasından sonraki yıllarda Burhaniye, Ören'deki Öğretmenler Mahallesi Sunar Sitesinde daireleri olması nedeniyle yazları buluşup görüştüler. Oğuz Tansel'e "ağabey," derdi. "*Yılanların Öcü*" romanını taslak halindeyken ilk okuyanlardan biri Oğuz Tansel'di. Hatta dinleyen diyebiliriz. Fakir Baykurt bu romanını Nadir Nadi roman ödülü yarışmasına yollamadan önce Oğuz Tansel'e okudu. Bunun için akşamları Oğuz Tansel'in evinde buluştular. 15 gece kadar ve gece yarısına kadar bu romanı baştan sona okudular... Görüş alışverişinde bulundular. Daha sonra bu roman Yunus Nadi Roman ödülünü aldığı zaman, dostlarıyla birlikte bir kutlama yemeğini de Oğuz Tansel'in evinde yaptılar.

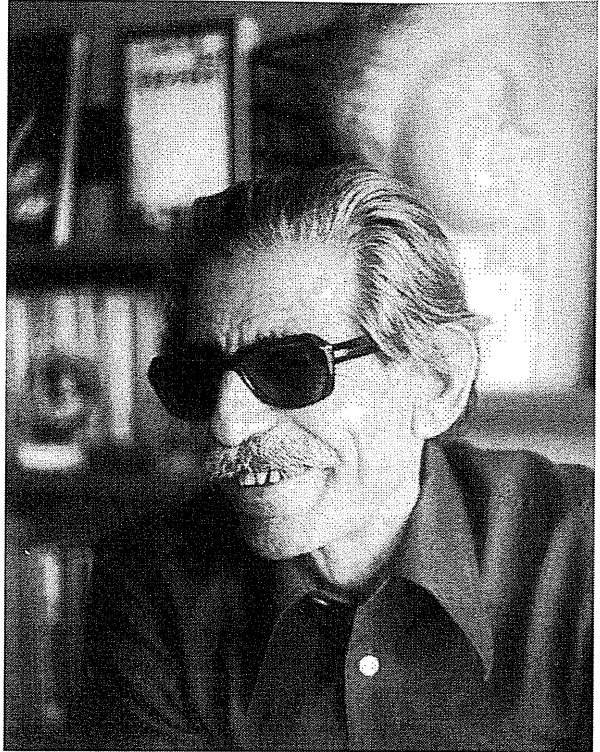
Oğuz Tansel'in çok yönlü bir kişiliğe sahip olduğunu anlıyoruz okuduklarımızdan, tanıdıkça... Bazılarını şöyle sıralarsak; şiir ve masal yazarlığı, folklor araştırmacılığı ve halk bilimciliği, örgütçülüğü, eğitimciliği gibi... Oğuz Tansel bunların hangisinde, kendini en iyi ifade ettiğini- edebildiğini- ya da hangisinin sonunda daha mutlu olduğunu söylerdi veya siz bunu gözlemlerdiniz?

Bu saydıklarınızın tümü bir bütünün değişik yüzleridir; Oğuz Tansel bunların hepsi ile uğraşmayı sevmiş ve bundan mutlu olmuştur; ancak, Oğuz Tansel için en önemlisi ozanlığıydı. Yazmayı bir kişisel mutluluk aracı olarak görmedi; şiirlerini toplumun mutluluğuna giden yolda bir araç olarak gördü ve kullandı. Ayrıca Oğuz Tansel resim ve müzik ile de ilgilendi ve birçok ressam dostunun (Abdullah Çizgen, İbrahim Balaban, Metin Eloğlu ve Seniye Fenmen ve diğerleri gibi) resim sergilerini organize etti ve bu sergiler için tanıtım yazıları yazdı.

Türkçeye onca katkıları olmuş bir Türkçe sevdalısı Oğuz Tansel'in, edebiyatta veya Türkçenin yazınsal tarihinde, sizce, yeteri kadar değeri bilinmiş midir?

Bu değerlendirmeyi benden istemeniz doğru değil. Bunu zaman gösterecektir. Türkçe'ye tutku ile bağlı olduğu ve çok iyi kullandığı doğrudur. Sadece yazılarında değil konuşmasında da öz Türkçe sözcükler kullanması ile dikkat çekmiştir.

1994 yılından bu yana değişik yerlerde, değişik ortamlarda, her yıl Oğuz Tansel anma etkinlikleri yapılıyor. Aynı zamanda; Oğuz Tansel Edebiyat Ödülleri, düzenleniyor (her yıl edebiyatın başka

bir türünü konu alarak) 18.04.2019 tarihinde Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde yapılan törende ben de vardım. Birçok şey gözlemledim ama en çok da sizin çabanızı. Oğuz Tansel'in kızı olmanın ayrı bir sorumluluğu olmalı; bu konuda neler söylersiniz bize?

Oğuz Tansel yazın ödülü şiir, halkbilim ve çocuk yazını dallarında- dönüşümlü olarak -her yıl veriliyor. Oğuz Tansel'i asıl yaşatacak kendi yazıp bıraktıklarıdır. Benim yaptığım, onun yaratılarını, yazdıklarını yeni kuşaklarla buluşturmaya çabalamaktır... Tek kişiye bile olsa.

Oğuz Tansel'in dostlarına- dostluklarına verdiği önem çok değerli. Fakir Baykurt, İbrahim Balaban, Fikret Otyam, Metin Eloğlu gibi dostları oldu. Bu dostluklar çocuklarına nasıl yansıdı?

Dostlarından evimize konuk olanları daha yakından tanıdık. Onlar bizleri çok sevdi. Evimize konuk olmayanları da uzaktan tanıdık.

Oğuz Tansel doğaya âşık biri. Bu konu da neler söyleyebilir siniz?

Oğuz Tansel'de doğa sevgisi şiirlerine nasıl yansımışsa öyledir. "Çiçekleri sevmeyen insanları sevmeyiz" derdi. Doğa sevgisi en çok açıkça şiirlerinde görülür. Eray Canberk'in dediği gibi : "... Mitologya ile harmanlanmış bu şiirlerde yalnızca doğa betimlemeleri yoktur; doğayı seven, doğayla barış içinde yaşamayı isteyen, doğaya

insanmış gibi davranan bireyin doğa anlayışı, bir doğa felsefesi vardır."

Güllere t- aşısı yapmayı babamız öğretti. Söğüt ağacının dallarından düdük yapmayı babamız öğretti. Ateş yakıp buğday başaklarını kavurup tanelerini yemeyi... İyi avcıydı, yalnız uçara atardı. Savunmasız duran canlıları avlamazdı. Av tüfeği kullanmayı ağabeyimize babam öğretti.

Oğuz Tansel doğaya olduğu kadar türkülere de âşık, biliyoruz. Siz ne dersiniz?

Türkü söylediğini duymadık ama has müzikten anlardı. En sevdiği türkü Isparta zeybeği... diğer adıyla "evlerinin önü mersin". Türkülere düşkünlüğü dolayısıyla abimin saz çalmasını, öğrenmesini istemiş ve onu küçük yaşta saz ustalarından ders almaya yöneltmişti. Onun bu sevgisi biz çocuklarına da yansdı. Bizler de türkülleri çok sevdik. Ayrıca, üçümüz de çeşitli yörelerin halk oyunlarını öğrendik ve oynadık. Hatta ben halk oyunları ile milli oyuncu bile oldum. Oğuz Tansel ayrıca klasik batı müziğini de çok sever ve dinlerdi. Klasik Türk müziğini ise sevmezdi ve dinlemezdi.

Anneniz Kalbiye Tansel bir edebiyatçı olarak, babanızın çalışmalarına faydası, etkisi oldu mu?

Annemiz Kalbiye Tansel'in çok çalışkan bir öğrenci olduğunu biliyoruz. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nü bitirmişti 1938'de. Fakülte bitirme çalışmasının Fatih'in divanının istinsahı olduğunu biliyoruz. Ayrıca bizim çocukluğumuzda evde aruzla ya-

zılmış şiirlerin vezinleri üzerine tartıştıklarını anımsarız... Annemizin Fransızcası da çok iyi idi... Amasya'da Türkçe öğretmenliğinin yanı sıra Fransızca öğretmenliği de yapmıştı. Ankara'da Çankaya Lisesi'nden emekli olmuştu. Emekli olduktan sonra oturduğumuz Karakusunlar semtinde çevredeki çocuklara, parasız olarak, edebiyat, Türkçe ve Fransızca dersler vermiştir. Zaten annem de babam da bütün yaşamları boyunca hiç bir zaman paralı ders vermediler ama parasız ders verdikleri çok olmuştur...

Oğuz Tansel'in arkasında ya da yanında diyelim, Kalbiye Hanım gibi güçlü bir kadın var. Anneniz, Oğuz Tansel'in eserlerinde görünüyor mu? Oğuz Tansel edebiyatında Kalbiye Hanım'ı nereye koymuş?

Annemiz Kalbiye Tansel soylu bir kadındı. Oğuz Tansel'in başını hiç yere eğdirmemiştir. Oğuz Tansel'in sanatçı "deliliklerine" katlanmıştır.

Oğuz Tansel'de onun değerini bilmiş; onu başından yüksekte bir yere koymuştur. Ölümünden sonra yayınlanan son şiir kitabını "Altın Yürekli Karım Kalbiye Tansel'e" diyerek annemize ithaf etmiştir.

Oğuz Tansel adına, şimdiye kadar hiç anlatmadığınız bir anı, bir olay var mı?

Bilmem... her anıyı da anlatmak gerekemeyebilir...

Abim Ülkün Tansel ve ailesi Ankara'da Meşrutiyet Caddesi üzerinde Çanakkale apartmanında oturduğu yıllarda, apartman görevlisi Ali Efendi, kendisine bir taksiförünce yazılmış bir kartı gösterir: Kartvizitte şunlar yazıyordu: "Ülkün Dede çocuğudur; ona göre ilgi göster."

Oğuz Tansel'i abimlerin evine getiren taksiförülle Oğuz Tansel hemen o kısa yolculukta yakınlık kurmuş ve şöför onu Alevi Dedesi sanmıştı. Söylemeye gerek yok ki, Ali Efendi de Alevi inancındandı. Oğuz Tansel Alevileri sever; Alevi inancını iyi bilirdi. Çok yardımsever olduğu için Aleviler onu "Alevi Dedesi" sanırlardı.

Bir sıkıntısı, bir güçlüğü, bir ihtiyacı olanlar gelir Oğuz Tansel'i bulurdu. O da bu güçlükleri yenmek için çaba sarf eder, vakit harcardı. İşsizlere iş bulurdu. Gerek devlet sektöründe gerekse özel sektörde nazının geçtiği dostları vardı. Eğer iş arayan elinde bir mahareti olan birisi ise onun muhakkak bir yere yerleşmesini sağlardı.

Hastalananları kendisi alıp doktora, hastaneye götürür tedavilerinin başında bulunurdu. Doktor dostları olduğu için onları seferber ederdi. Bir seferinde Burhaniye'nin bir köyünden bir ailenin kızları evlatlık olarak verildiği Ankara'daki ailenin yanından kaybolmuştu. Köyden gelen bu aile Oğuz Tansel'e başvurdu. Oğuz Tansel bu kız çocuğunun bulunması için Ankara'daki ve İstanbul'daki emniyet görevlisi ve gazeteci dostlarını seferber etti. Sonunda bu kız çocuğu İstanbul'da bulundu. Bu aile Oğuz Tansel'e minnettar kalmıştı.

Edremit köylerinden Yazgülü isimli bir genç kadınla kocası İbrahim'i tanımıştı. Yazgülü, Oğuz Tansel'e Ören'de yalnız kaldığı dönemde ev işlerinde yardımcı oluyordu. Onları, örnek işçi ailesi olarak yetiştireceğim diyerek, Öğretmenler sitesinde ev sahibi olmalarını sağladı. Oğulları küçük Mustafa'nın Ankara'da Hacettepe Üniversitesi'nde böbrek ameliyatını yaptırdı. Ameliyat için gerekli ilaçları yurtdışından getirtti... Daha böyle birçok anı var...

Oğuz Tansel Anısına Saygıyla...

OĞUZ TANSEL

Oğuz Tansel 1915 yılında Toros yamaçlarında bulunan Meyre köyünde doğdu. Bozkır İlkokulu'nu, İstanbul'da Davutpaşa Ortaokulu'nu ve Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okurken

başladığı öğretmenliği, 1969'da emekliye ayrılıncaya dek sürdürdü.

İlk şiirlerini 1937'de Servet-i Fünun ve Varlık dergilerinde yayımladı. Öğretmenlik, halk kültürü araştırmacılığı ve ozanlık, kişiliğinde birbirinden ayrılmaz öğeler olarak yer aldı. 1942-48 yılları arasında Amasya'da derlediği masallarla, Pertev Naili Boratav ve Wolfram Eberhard'ın hazırladığı Türk Masal Tipleri Kataloğu'na katkıda bulundu. 1977'de masallarına "Türk Dili Kurumu'nun Çocuk Yazını Ödülü" verildi.

Yapıtları İngilizce, Fransızca, Almanca ile Danca ve Korece'ye çevrildi. Ardından şiir ve masal kitaplarıyla halk kültürü, sanat-edebiyat ve toplum sorunları üzerine yazılmış yüzlerce makale bıraktı.

Oğuz Tansel, 30 Ekim 1994'te Ankara'da öldü. Ölümünden sonra dostlarının yazılarından oluşan bir kitap yayımlandı: **Üç Kanatlı Masal Kuşu: Oğuz Tansel** (Haz: Metin Turan, Ürün Yayınları 1995)

Yayımlanan eserleri: *Savrulmayı Bekleyen Harman* (şiir, 1953), *Altı Kardeşler* (masal, 1959), *Yedi Devler* (masal, 1960), *Gözünü Sevdüğüm* (şiir, 1962), *Üç Kızlar* (masal, 1963), *Mavi Gelin* (masal, 1966), *Bektaşi Dedikleri* (şiirleştirilmiş Bektaşi fıkraları, Metin Eloğlu ile 1970), *Alı ile Fırfır Masallar* (2 cilt, masal, 1976), *Bir de Varmış İki de Varmış* (masal, A. Özyalçın ve diğerleriyle, 1979), *Çobanla Beykızı* (seçme masallar, 1985), *Konuşan Balıkla Yalnız Kız* (seçme masallar, 1985), *Sarıkoz Yolu* (şiir, 1986), *Dağı Öğmeler* (şiir, 1999).

YOLLAR

Nice yıllar geçmiş aklı karalı;
Erkekçe adım ister yıldız tarlası,
Az gitmişler, uz gitmişler yol, yol;
Dere tepe düz gitmişler dağ, dağ;
Yolun başındayız hâlâ,
Koyulun yollara, yollara.
Başımız dönmekten sarhoş;
Yolumuz cam gibi yokuş;
Gelmişiz bir kez oyuna.
Yazgımız yolların yazgısı;
Yollar ateş, yollar ayna,
Düzülün yollara, yollara.

Mutluluk Peşinde s.37

ÇAĞRI 1

Yürümek yol yordam öğretir
Kuşun özgürlüğü uçtukça büyür
Atın ceylanın koştukça
Yolculuğa çıktıkça sular
İğdeler yaprak çiçek açtıkça
Düşünüp yaptıkça insanlar
Ay batıp gün doğana dek
Dört mevsim on iki ay
Bilesin seni düşündüğümü

Mutluluk Peşinde s.112

